

Az újvidéki Tanulmányok 2019/2. számáról

A Tanulmányok legújabb száma ezúttal is az Újvidéki Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékének tág értelemben vett tevékenységét, munkatársainak, hallgatóinak és doktoranduszainak reprezentatív érdeklődési körét dokumentálja. Multidiszciplináris jellegéből adódóan a folyóirat teret ad a nyelv-, irodalom- és kultúratudományok megannyi megnyilvánulásának, és ilyen értelemben ez a szám is ezt a tudatos szerkesztéspolitikai elvet követi.

A 2019. év második száma összesen négy eredeti szaktanulmányt, egy kritikát, valamint a szerkesztést megelőző időszakban megvédett két doktori értekezés expozéját tartalmazza, továbbá két, tanulmányként közölt szakdolgozatot is.

Debreczeni Attila első, *Tantalosz, Endümion és Melinda* című tanulmánya egyetlen szöveghelyre összpontosítva veti össze Nádasdy Ádám *Bánk bán*-fordítását Orosz László 1983-ban megjelentetett kritikai kiadásával és a Matúra Klasszikusok *Bánk bán*jával. A mitológiai utalásokra kihegyezett tanulmány nemcsak Tantalosz és Endümion különféle értelmezéseivel foglalkozott, hanem a *Bánk bán*-recepció és a Katona József-szakirodalom tágabb kontextusába helyezve hasonlítja össze színház- és irodalomtörténeti, valamint a dráma szövegvilágán belüli szerepüket.

Ezt követi Ispánovics Csapó Julianna és Utasi Csilla *Penavin Olga és a nyelvjáráskutatás a jugoszláviai magyar kultúra kontextusában* című tanulmánya. A két szerző Penavin Olga részletes szakmai életrajzát ismerteti. Külön kitérnek az eszme- és hatástörténeti áramlatokra, vázolja azokat a módszertani és elméleti újításokat, amelyeket Penavin Olga kutatóként, tanárként és szerzőként képviselt.

A jugoszláviai magyar néprajzi kutatás alapjait lefektető életrajz által így az olvasónak rálátása lesz azokra az előzményekre, amelyek nélkül az életmű nem bontakozhatott volna ki, másrészt pedig nem mellékesek azok a kortárs tudományos – elsősorban etnológiai és szociolingvisztikai – hatások sem, amelyek ezzel a szótárkészítői érdeklődéssel párosultak.

Lovra Éva tanulmánya a közeljövőben megjelenő könyvének részleteiből áll össze, amelyek szemelvényekként is koherens szerkezetként állnak az olvasó elé. A szerző a magyarországi városok kiegyezés előtti és a modern városok 1867 és 1918 közötti történetével foglalkozik városszövet- és várostipológiai szempontból. A két szerkezeti részre oszló tanulmány így először a kiegyezést megelőző, elsősorban középkori, reneszánsz és barokk mintákat ismerteti, majd részletesen körüljárja a történelmi Magyarország városfejlődésének földrajzi, társadalomtörténeti, demográfiai, ipartörténeti és adminisztratív előfeltételeit.

A jogi nyelvészet részben Beretka Katinka *A nyelvi jogsértések szankcionálhatóságának tételes jogi és nemzetközi jogi dimenzióiról* értekezik. A tanulmány a szerbiai nyelvi jogi szabályozással és ezen szabályok megsértésének szankcióival,

valamint egyéb negatív jogkövetkezményeivel foglalkozik, különös tekintettel a nemzeti kisebbségek hivatalos nyelvhasználatára, illetve azokra a hiányosságokra, amelyek ezek megsértése során bekövetkeznek, vagy – gyakorlati hiányosságként – nem következnek be. A szerző ennek fényében egyrészt konkrét esetekkel világít rá a gyakorlati mozzanatokra, másrészt pedig ugyanilyen következetességgel egy jogelméleti keretben is elhelyezi azokat.

Különösen érdekes a gazdaságtörténeti háttérű Ferber Katalin által közölt cikk, amely, számba véve Chalmers A. Johnson műveit, Japán sajátos, a tervgazdaság és piacgazdaság elemeit egyaránt ötvöző modern történelmi fejlődési ívét ismerteti. Ennek megfelelően kiemeli a fejlesztő gazdaságnak nevezett specifikusan japán modell, ismerteti annak jellegzetességeit, továbbá korai és mai megnyilvánulásait egyaránt. Chalmers több könyvét is összevetve viszont Ferber Katalin nem csak egy rövid gazdaságtörténeti kronológiát vázol fel, hanem kitér a kötetek szakaszosan kimaradó, sokszor éveken át lappangó hatástörténetére, a világ gazdasági szakmai körök székszerzésére, majd a kötetek ugrászerű sikerére is.

A *Tanulmányok* utolsó rovatában két doktori értekezés expozéjával és két szakdolgozattal is megismerkedhetünk, ezáltal pedig az újvidéki hungarológiai kutatások legfrissebb fejleményeibe, a hallgatók érdeklődési körébe, kutatásaiba is betekintést nyerhetünk. Az első expozé Tóth Anita *Vajdasági magyar drámák dialógusainak szövegtani vizsgálata* című dolgozatát mutatja be. A disszertáció a párbeszéddek külső kapcsolódási tartományához sorolható kontextuális tényezőket vizsgálja, valamint a párbeszéddek szerkezeti jellemzőit, a mikroszintű elemek viszonyainak érvényesülését elemzi, de ugyanígy kitér pragmatikai szempontból a dráma szerzői utasításaira, a drámai dialógusok indirekt beszédaktusaira, a spontaneitás hatását keltő eszközökre, továbbá a drámai dialógusok stílusrétegzettségére is.

Kulcsár Sarolta disszertációjának középpontjában a komparatistikai elemzés

A két disszertációt két szakdolgozat követi. Tóth Ágota Határok és határátlépések című szakdolgozata Danyi Zoltán A dögel-takarító, valamint Sirbik Attila St. Euphemia című regényeiben vizsgálja azt, hogy milyen identitásproblémákon, kulturális kódokon (mitologikus, biblikus, archetipikus) és regionális jellegzetességeken keresztül képviselték az 1990-es évek traumatikus élményeit. A dolgozat témája ennek megfelelően az életkorban és élettérben nem túl távoli, de írói magatartásában több szempontból is különböző két szerző regényében a narrátorok által bejárt/bemutatott tér/idő motivikus hálózata. Ezek elemzése pedig a balkáni háborúk közvetlen és közvetett traumáinak értelmezése által válik láthatóvá.

áll. *A kívülállás perspektívái a kortárs magyar irodalmi szövegekben* című dolgozata kívülálló karakterként vizsgálja a koldust, a hajléktalant, az örökbe fogadott gyermeket, de kitér a csonka család, a marginalitás, a lecsúszott egzisztenciák problémakörére, illetve ezek aktuális elméleti megközelítésére és világirodalmi összefüggéseire is. Kulcsár Sarolta külön figyelmet fordít a gyermek és felnőtt befogadók olvasási szokásai között fennálló különbségekre, valamint az olvasási stratégiáikban felmerülő eltérésekre, és olyan szerzők szövegeit emeli be az elemzésbe, mint Mészöly Miklós, Móricz Zsigmond, William Modisane, Szathmári István, Ottlik Géza, Tóth Krisztina, Spiró György,

Harold Pinter, Dragan Velikić, Angel Baciú-Moise, Franz Grillparzer, Csider Sándor, Móra Regina, Csík Mónika, Kosztolányi Dezső, Tolnai Ottó és Kontra Ferenc.

A két disszertációt két szakdolgozat követi. Tóth Ágota *Határok és határlépések* című szakdolgozata Danyi Zoltán *A dögeltakarító*, valamint Sirbik Attila *St. Euphemia* című regényeiben vizsgálja azt, hogy milyen identitásproblémákon, kulturális kódokon (mitologikus, biblikus, archetipikus) és regionális jellegzetességeken keresztül képviselték az 1990-es évek traumatikus élményeit. A dolgozat témája ennek megfelelően az életkorban és élettérben nem túl távoli, de írói magatartásában több szempontból is különböző két szerző regényében a narrátorok által bejárt/bemutatott tér/idő motivikus hálózata. Ezek elemzése pedig a balkáni háborúk közvetlen és közvetett traumáinak értelmezése által válik láthatóvá.

A folyóiratot Lábadi Lénárd dolgozata zárja, aki Karinthy Frigyes testfilozófiájával foglalkozik, azokkal a testelméleti meghatározásokkal, amelyek Karinthy Frigyes *Utazás a koponyám körül* című

„betegségnaplójában” megjelentek. Azokat a szöveghelyeket elemzi, amelyek a testi funkciózavarok és korporeális diagnózisok képében a testi működések és észlelések kényszeres felülvizsgálatát, megszövegezését eredményezték. Lábadi Lénárd külön kitér a test és lélek szétválasztására, módszertanilag mindazonáltal kiemeli a kettő egymásra való hatását, interferenciáit, logikájuk belső egymásravetülését is. Az elemzés emellett intertextuális kapcsolatba állítja Karinthy művét Babits Mihály „beszélgetőfüzeteivel”, Esterházy Péter *Hasnyálmirigynaplójával* és Kosztolányi Dezső „beszélgetőlapjaival” is.

Az évente kétszer megjelenő folyóiratban közölt írások összefoglalói és a tartalomjegyzék is szokásos módon három nyelven, magyarul, szerbül és angolul jelent meg. A lap támogatói a Szerbiai Oktatási, Tudományos és Technológiai Fejlesztési Minisztérium, a Magyar Nemzeti Tanács, a Nemzetpolitikai Államtitkárság és a Bethlen Gábor Alap.

Roginer Oszkár

Karl Franzens Egyetem

Délkelet-európai Stúdiumok Központ, Graz;

Rijekai Egyetem Felsőfokú Tanulmányok Központ